

Bài 9 : CON NGƯỜI LÀ CHỦ THỂ CỦA LỊCH SỬ, LÀ MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN CỦA XÃ HỘI

(2 tiết)

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS cần đạt được :

1. Về kiến thức

- Nhận biết được con người là chủ thể của lịch sử, sáng tạo ra lịch sử.
- Hiểu được con người là mục tiêu phát triển của xã hội, sự phát triển của xã hội phải vì hạnh phúc của con người.

2. Về kĩ năng

Chứng minh được mọi giá trị vật chất và tinh thần của xã hội là do con người tạo ra.

---

(1) V. I. Lê-nin, *Toàn tập, Sdd*, Tập 6, tr. 32.

3. Về thái độ

Đồng tình và tích cực tham gia các hoạt động vì sự tiến bộ và phát triển của đất nước, nhân loại.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

Bài này có hai đơn vị kiến thức :

- Con người là chủ thể của lịch sử.
- Con người là mục tiêu của sự phát triển xã hội.

GV cần chú ý làm rõ các nội dung sau đây :

- Nhờ biết chế tạo và sử dụng công cụ lao động người tối cổ không còn hoàn toàn lệ thuộc vào tự nhiên. Từ đó, con người đã tách khỏi thế giới động vật, chuyển sang thế giới loài người. Từ khi con người xuất hiện, lịch sử xã hội cũng bắt đầu. Vì vậy, chính con người đã sáng tạo ra lịch sử của mình.

- Con người là chủ thể sáng tạo ra các giá trị vật chất và tinh thần của xã hội.
- Con người là động lực của các cuộc cách mạng xã hội.

- Con người là chủ thể của lịch sử, nên con người cần phải được tôn trọng, được sống tự do, hạnh phúc, được phát triển toàn diện. Song xã hội luôn tồn tại tình trạng áp bức, bất công và những yếu tố gây hại cho sự tồn tại và phát triển của con người. Vì vậy, loài người không ngừng đấu tranh để chống lại sự áp bức, bất công đó. Đồng thời, loài người cũng không ngừng đấu tranh để mọi thành tựu khoa học không chống lại con người, để văn minh gắn với nhân đạo, trở thành điều kiện nâng cao hạnh phúc của con người, phần vinh cho mọi quốc gia, dân tộc.

- Chỉ có chủ nghĩa xã hội mới thực sự xoá bỏ được tình trạng áp úc, bóc lột, thống nhất văn minh với nhân đạo, mọi người có được cuộc sống tự do, hạnh phúc. Chủ nghĩa xã hội đã phải trải qua bước phát triển quanh co, đầy thử thách, có lúc tạm thời thoái trào, nhưng hiện đang vững bước đi lên và đạt nhiều kết quả trong mục tiêu vì sự phát triển toàn diện con người. Nước ta tuy nghèo nhưng Đảng và Nhà nước ta luôn coi trọng con người, coi con người là mục tiêu phát triển của xã hội.

2. Về PPDH và hình thức tổ chức dạy học

a) Về phương pháp

Cần sử dụng đa dạng và kết hợp các phương pháp dạy học như thảo luận lớp, thảo luận nhóm với các phương pháp giảng giải, đàm thoại, thảo luận, tranh luận, giải quyết vấn đề...

b) Hình thức tổ chức dạy học

Học theo lớp, học theo nhóm nhỏ, học cá nhân.

3. Về phương tiện dạy học

- Đầu vi-đê-ô, máy chiếu, bản trong.
- Giấy khổ to, bút dạ, kéo, băng dính (hoặc hồ dán).
- Tranh, ảnh liên quan đến nội dung bài học.

4. Về kiểm tra, đánh giá

a) Gợi ý trả lời câu hỏi và giải bài tập

Bài 3 : Trong bài tập này yêu cầu HS thu thập được những thông tin cụ thể các chính sách của Đảng và Nhà nước về phát triển con người ở địa phương.

Ví dụ :

- Số người được đi học tăng không ngừng.
- Số lượng người được vay vốn để xoá đói giảm nghèo.
- Số người tàn tật, cô đơn được chăm sóc, nuôi dưỡng hoặc trợ cấp...

Bài 4 : Câu khẩn thần linh không làm cho con người ta nhiều tiền, sống sung sướng được. Vì chính con người mới là chủ nhân số phận của mình, chỉ có lao động mới đem lại cho con người của cải vật chất, tinh thần.

b) Gợi ý kiểm tra, đánh giá

1. Em hãy cho biết vai trò chủ thể của con người được thể hiện ở những điểm nào ?

2. Hãy lấy ví dụ để chứng minh sự quan tâm của Đảng và Nhà nước ta đối với trẻ em mà em biết.

III – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC BÀI HỌC

1. Phần mở bài

Để tạo không khí sôi nổi, hứng khởi, lôi cuốn HS vào hoạt động học tập, GV có thể mở đầu bài học bằng nhiều cách, ví dụ :

Cách 1 : Dùng tranh ảnh, truyện đọc, tư liệu khác có nội dung liên quan đến bài học này để giới thiệu bài.

Cách 2 : Để mở bài, GV có thể hỏi HS : Qua thực tế cuộc sống và kiến thức đã học, em thấy con người có vai trò như thế nào đối với sự phát triển của lịch sử ? Vấn đề phát triển con người đã được Nhà nước ta quan tâm như thế nào ?

Để hiểu rõ điều đó, chúng ta cùng tìm hiểu Bài 9 : *Con người là chủ thể của lịch sử, là mục tiêu phát triển của xã hội.*

2. Phần tổ chức dạy học các đơn vị kiến thức

a) Dạy học đơn vị kiến thức 1 : *Con người là chủ thể của lịch sử*

• *Mục a) Con người tự sáng tạo ra lịch sử của mình*

* *Mức độ kiến thức*

HS nhận biết được chính con người tạo ra lịch sử của mình.

* *Cách thực hiện*

Thảo luận lớp về *Vai trò của công cụ lao động đối với sự phát triển của lịch sử* (thông tin có trong Tư liệu tham khảo ở cuối bài).

– GV đưa thông tin lên máy chiếu (hoặc viết tóm tắt thông tin lên một tờ giấy to).

– GV nêu câu hỏi thảo luận lớp :

+ Người tối cổ, Người tinh khôn đã chế tạo những loại công cụ lao động nào ? Chúng có đặc điểm gì khác nhau ?

+ Ngoài những công cụ lao động đã nêu, em còn biết những loại công cụ nào có tác động lớn đến sự phát triển của xã hội ở những thời kì lịch sử khác nhau ?

+ Những công cụ lao động đó có ý nghĩa như thế nào đối với sự ra đời và phát triển của lịch sử xã hội ?

– HS thảo luận lớp.

– GV giải thích thêm những gì HS chưa hiểu rõ.

** Kết luận*

Lịch sử loài người được hình thành khi con người biết chế tạo ra công cụ lao động. Nhờ biết chế tạo và sử dụng công cụ lao động, con người đã tự tách mình ra khỏi thế giới loài vật chuyển sang thế giới loài người và lịch sử xã hội cũng bắt đầu. Công cụ lao động được cải tiến, làm cho năng suất lao động phát triển, kéo theo thương mại, tôn giáo, khoa học, nghệ thuật... cũng ra đời và phát triển. Từ các bộ lạc dần dần hình thành các dân tộc, các quốc gia.

• *Mục b) Con người là chủ thể sáng tạo nên các giá trị vật chất và tinh thần của xã hội*

** Mức độ kiến thức*

HS hiểu chính con người sáng tạo nên các giá trị vật chất và tinh thần của xã hội.

** Cách thực hiện*

– Thảo luận nhóm về vai trò của con người trong việc sáng tạo nên các giá trị vật chất và tinh thần cho xã hội.

+ GV nêu câu hỏi thảo luận :

1/ Vì sao nói con người là chủ nhân các giá trị vật chất của xã hội ? Em hãy nêu một vài ví dụ để chứng minh.

2/ Tại sao nói con người là chủ thể sáng tạo ra các giá trị tinh thần của xã hội ? Em hãy nêu một vài ví dụ để chứng minh.

+ Các nhóm thảo luận.

+ Đại diện từng nhóm báo cáo kết quả thảo luận.

+ Lớp tranh luận, bổ sung ý kiến và thống nhất đáp án.

** Kết luận*

– Con người phải lao động làm ra của cải vật chất để nuôi sống mình và xã hội. Sản xuất ra của cải vật chất là đặc trưng chỉ có ở con người. Quá trình sản xuất không chỉ tạo ra của cải vật chất đảm bảo cho sự tồn tại của xã hội mà còn thúc đẩy trình độ phát triển của xã hội.

– Con người còn sáng tạo ra các giá trị tinh thần của xã hội. Đời sống hằng ngày và kinh nghiệm trong lao động sản xuất, trong đấu tranh xã hội, đấu tranh

với tự nhiên... của con người là nguồn đề tài vô tận cho các phát minh khoa học và cảm hứng sáng tạo văn học nghệ thuật. Và cũng chính con người là tác giả của các công trình khoa học, các tác phẩm văn học, nghệ thuật.

• *Mục c) Con người là động lực của các cuộc cách mạng xã hội*

* *Mức độ kiến thức*

HS hiểu chính con người là động lực tạo nên các cuộc cách mạng xã hội.

* *Cách thực hiện*

– GV giảng giải cho học sinh hiểu vấn đề này.

– GV yêu cầu học sinh nêu một số ví dụ trong lịch sử hoặc trong thực tế xã hội đang diễn ra ở địa phương hoặc ở nước ta để chứng minh.

* *Kết luận*

Nhu cầu về cuộc sống tốt đẹp hơn là động lực thúc đẩy con người không ngừng đấu tranh để cải tạo xã hội. Mọi sự biến đổi của xã hội, mọi cuộc cách mạng xã hội đều do con người tạo ra.

b) Đơn vị kiến thức 2 : Con người là mục tiêu của sự phát triển xã hội

• *Mục a) Vì sao nói con người là mục tiêu của sự phát triển xã hội ?*

* *Mức độ kiến thức*

HS hiểu được :

– Con người là mục tiêu phát triển của xã hội.

– Mục tiêu của chủ nghĩa xã hội nói chung và xã hội ta nói riêng là nhằm phát triển toàn diện con người.

* *Cách thực hiện*

– GV tổ chức thảo luận lớp 2 câu hỏi trong SGK ở đầu mục 2 : *Con người là mục tiêu của sự phát triển xã hội* và thảo luận thêm 3 câu hỏi sau :

+ Hiện nay trên thế giới có những vấn đề gì tác động tiêu cực đến sự phát triển của con người ?

+ Theo em, chúng ta cần làm gì để khắc phục tình trạng đó ?

+ Theo em, vì sao nói con người là mục tiêu của sự phát triển xã hội ?

* Kết luận

– Từ khi xuất hiện đến nay con người luôn khát khao được sống tự do, hạnh phúc. Song trong thực tế vẫn tồn tại những bất công, bất bình đẳng và nhiều yếu tố khác đe dọa tự do, hạnh phúc và cả tính mạng của con người. Vì vậy, con người cần không ngừng đấu tranh vì tự do, hạnh phúc của chính mình, mọi chính sách và hành động của các quốc gia, của cả cộng đồng quốc tế là phải nhằm mục tiêu phát triển con người.

– Con người là chủ thể của lịch sử nên con người cần phải được tôn trọng, cần phải được đảm bảo các quyền và lợi ích chính đáng của mình, phải là mục tiêu phát triển của xã hội.

• Mục b) Chủ nghĩa xã hội với sự phát triển toàn diện của con người

* Mức độ kiến thức

HS cần hiểu rõ :

– Xây dựng một xã hội "Dân giàu, nước mạnh, công bằng, dân chủ, văn minh", mọi người có cuộc sống ấm no, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện cá nhân là mục tiêu cao cả của chủ nghĩa xã hội.

– Mục tiêu của xã hội ta là nhằm phát triển toàn diện con người.

* Cách thực hiện

– Dựa vào quy luật tiến hoá của lịch sử, GV giảng giải để HS hiểu : Loài người đã trải qua năm chế độ xã hội, nhưng chỉ có xã hội xã hội chủ nghĩa mới thực sự coi con người là động lực, mục tiêu phát triển của xã hội. CNXH trên thế giới hiện nay, tuy gặp khó khăn, nhưng đã tìm ra con đường phát triển thích hợp và đang thu được nhiều thành tựu mới (GV sưu tầm, hoặc hướng dẫn HS sưu tầm những tư liệu mới nhất về sự phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội ở nước ta để chứng minh). CNTB hiện đang còn sức phát triển, nhưng vẫn chứa đựng nhiều mâu thuẫn gay gắt không thể tự giải quyết được.

– GV tổ chức cho HS chia sẻ với nhau những thông tin các em sưu tầm, tìm hiểu về sự quan tâm, đầu tư của Đảng, Nhà nước, chính quyền địa phương và nhà trường đối với sự phát triển toàn diện con người.

* Kết luận :

– Xã hội loài người đã trải qua năm chế độ xã hội nhưng chỉ có CNXH mới thực sự coi con người là mục tiêu phát triển của xã hội.

– Xây dựng một xã hội theo mục tiêu : "Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh", mọi người có cuộc sống tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện cá nhân là mục tiêu cao cả của chủ nghĩa xã hội ở nước ta hiện nay.

3. Phần củng cố

a) GV tổ chức cho HS làm bài tập 2, 4 trong SGK và cho HS chia sẻ quan điểm với nhau.

b) GV hướng dẫn cho HS điều tra thực tế theo yêu cầu của bài tập 3 trong SGK.

IV – TƯ LIỆU THAM KHẢO

VAI TRÒ CỦA CÔNG CỤ LAO ĐỘNG ĐỐI VỚI SỰ PHÁT TRIỂN CỦA LỊCH SỬ⁽¹⁾

Cách đây hàng chục triệu năm, trên Trái Đất có loài vượn cổ sinh sống. Trong quá trình tìm kiếm thức ăn, loài vượn này dần dần biết đi bằng hai chi sau, hai chi trước biết cầm nắm và sử dụng những hòn đá, cành cây làm công cụ. Người tối cổ sống theo bầy khoảng vài chục người. Họ sống trong các hang động, mái đá hoặc những túp lều bằng cành cây, lợp lá hoặc lợp cỏ khô, họ biết ghè, đẽo đá làm công cụ, biết dùng lửa để sưởi ấm, nướng thức ăn và xua đuổi thú dữ.

Trải qua hàng triệu năm, Người tối cổ dần dần trở thành Người tinh khôn (những bộ xương của Người tinh khôn có niên đại sớm nhất vào khoảng bốn vạn năm trước đây đã được tìm thấy ở các châu lục).

Người tinh khôn sống thành từng nhóm nhỏ gồm vài chục gia đình, có quan hệ họ hàng, gọi là thị tộc ở giai đoạn đầu. Người tinh khôn cũng chỉ biết dùng đá để chế tạo công cụ và không ngừng cải tiến công cụ bằng đá. Mãi đến khoảng 4000 năm TCN, con người mới biết chế tạo ra các công cụ bằng kim loại. Nhờ đó, con người có thể làm ra một lượng sản phẩm không chỉ nuôi sống mình mà còn dư thừa. Một số người có khả năng lao động hoặc chiếm đoạt một phần của cải dư thừa của người khác, đã trở thành người giàu có. Xã hội nguyên thủy dần dần tan rã, nhường chỗ cho xã hội có giai cấp.

---

(1) Theo SGK *Lịch sử 6*, NXB Giáo dục, 2002.